

Muhamed Husejnović
muhamedh@live.com

ODNOS BOSNE I DUBROVNIKA U PRVOJ DECENIJI XV VIJEKA

Apstrakt: Bosansko kraljevstvo u prvoj deceniji XV vijeka bilo je razjedinjeno. Najviše nejedinstva donijeli su bosanski velikaši. Oni su držali zasebno svoje teritorije i na tim teritorijama ponašali se kao pravi gospodari. Izdavali su povelje i sklapali ugovore te takvim postupcima slabili političku, društvenu i ekonomsku moć Bosne. Politikom velikaša bio je nezadovoljan bosanski kralj Stjepan Ostoja. On je pokušao uspostaviti jaku centralnu vlast. Da bi popravio svoj ugled Ostoja je pokušao da od Dubrovčana vrati Slansko primorje. Počeo je sa optužbama prema Dubrovčanima. Tražio je i neke ustupke. Kada Republika nije pristala na ustupke odlučio je da oružano vrati dio teritorije koju je prodao 1399. godine. Na početku samog sukoba i neki velikaši su bili uz kralja. Međutim, jaka dubrovačka diplomatija uspjela je da odvрати velikaše od daljnjih napada. Rat je ostavio velike posljedice i na kralja Ostoju i na dubrovačke trgovce. Nakon velikog poraza kralj je morao da napusti prijestolje, a dubrovački trgovci u toku ratnih sukoba morali su pod jakim pritiskom da napuste Bosansko kraljevstvo, posebno najbogatija trgovišta.

Ključne riječi: Bosanski kralj, Dubrovčani, Slansko primorje, velikaši, dubrovačka diplomatija, poklisari, dubrovački trgovci, ugarski kralj, Stanak

Abstract: The Bosnian Kingdom in the first decade of the fifteenth century was disunited. Most of disunity was brought by Bosnian nobles. They held separately their territories and in those territories they behaved like real masters. They were issuing commands and entering into contractual arrangements and by such actions undermined the political, social and economic power of Bosnia. The Bosnian king Stjepan Ostoja was dissatisfied with the policy of the nobles. He tried to establish a strong central government. In order to improve its reputation Ostoja tried to return from Dubrovnik the Slansko coast. He began with charges against their inhabitants. He also asked for some concessions. When the Republic had not agreed to the concessions he decided to return by force the territory which he sold in 1399. At the beginning of the conflict some nobles were also with the king.

However, effective Dubrovnik diplomacy succeeded in preventing the nobles of further attacks. The war left serious consequences on King Ostoja and on Dubrovnik merchants. After his great defeat the king had to leave the throne and Dubrovnik merchants during the war, under intense pressure, were forced to leave the Bosnian kingdom, especially the richest marketplaces.

Keywords: Bosnian king, Dubrovnik, Slano coast, nobles, Dubrovnik diplomacy, envoys, merchants from Dubrovnik, king of Hungary, Stanak

Uvod

Krajem XIV vijeka pokazali su se prvi znaci slabljenja Bosanskog kraljevstva. To je bilo naročito izraženo poslije smrti prvog bosanskog kralja Tvrtka I Kotromanića. Vladari Dabiša, kraljica Jelena i Ostoja, koji su dolazili na vlast u posljednjoj deceniji XIV vijeka, nisu mogli pod svojom vlašću držati sve zemlje koje su ulazile u sastav Bosanskog kraljevstva. Kraljevstvo je bilo izloženo napadima moćnih sila koje su pokušavale da ga stave pod svoj suverenitet. Osim toga, ojačali su i bosanski velikaši, naročito iz porodica Hrvatinića, Hranića i Radenovića. U zadnjim godinama XIV vijeka niti jedna krupnija odluka bitna za Bosnu nije se mogla donijeti bez njihovog prisustva. Njihovim uplivom postavljeni su kraljevi u Bosni. Zahvaljujući velikom uticaju vlastele na prijetolje je 1398. godine doveden Stjepan Ostoja.

Na početku svoje vladavine on je pokušao uspostaviti jaku centralnu vlast. Međutim, to nije odgovaralo velikašima. Znajući da u Bosni vlada oskudica novca i da je centralna vlast oslabila, Dubrovčani su ponudili novom kralju Bosne da proda Slansko primorje. Da bi pridobili na svoju stranu neke bosanske velikaše i time lakše došli do Slanskog primorja, slali su poklisare sa nekim ustupcima. Ranije su slali poklisare knezu Pavlu Radenoviću. U Konavlima Pavle Radenović je 1397. godine primio dubrovačkog poklisara Gučetića. Poklisar mu je saopštio da će ga Dubrovčani primiti za svog brata i građanina. Da bi pridobio Dubrovčane, knez Pavle Radenović izdao je povelju za dubrovačke trgovce. Poveljom

je dao povlastice trgovcima da mogu slobodno dolaziti i trgovati na njegovoj teritoriji. Zbog nestašice novca kralj Ostoja je odlučio, a tome su doprinijeli i neki bosanski velikaši, da Dubrovčanima proda Slansko primorje.

Prodajom Slanskog primorja Bosansko kraljevstvo bilo je znatno okrnjeno. Nekada moćno kraljevstvo, bilo je sada prinuđeno da spas traži u prodaji svoje teritorije.

Političke prilike

Ustupanjem Slanskog primorja 15. januara 1399. godine od strane kralja Ostoje i vojvode Hrvoja bili su normalizirani dobrosusjedski odnosi, posebno ako se ima u vidu rješavanje spora sa vojvodom Radičem oko sela Lisac, te odšteta Vukosavu Nikoliću. Nešto kasnije nesuglasice su nastale oko privrženosti Dubrovačke republike Ugarskoj, umjesto Napulju. Suprotnosti koje su vladale između Dubrovčana i kralja Ostoje u odnosu na Ugarsku rezultirale su da Republika nije htjela da prihvati bosanski uticaj. Prihvatanjem bosanskog uticaja Dubrovčanima bi bila ugrožena njihova sloboda.¹

Prva neslaganja Dubrovčana sa Bosancima desila su se u toku marta 1399. godine, kada Dubrovčani nisu dozvolili vojvodi Hrvoju da izveze iz Dubrovnika barut, topove i samostrijele, a pod izgovorom da ih ne posjeduju. U to vrijeme reaguje i vojvoda Sandalj tako što postavlja novu carinu u Ljutoj, iako je u blizini bila carina Pavla Radenića. Dubrovčani se obraćaju kralju Ostoji, 10. augusta 1399. godine, sa zahtjevom da se njihovim ljudima koji idu u Dubrovnik ne uzima carina u Ljutoj, gdje prije nije bila, već samo u Ledenicama.² U oktobru 1399. godine Dubrovčani nisu dali

¹ Gavro Škrivanić, Rat bosanskog kralja Ostoje sa Dubrovnikom (18. VI 1403. do maja 1404.), *Vesnik Vojnog muzeja* 5, Beograd 1958, 37.

² Ljubomir Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, Beograd - Sremski Karlovci 1934, 429.

Hrvoju lađe da ide u Apuliju. Poslije je vojvodi Hrvoju bio odbijen zahtjev kojeg je uputio 18. oktobra 1401. godine kada je tražio lađe protiv Splita. Ipak, početkom 1403. godine nesuglasice su bile prevaziđene. Dubrovčani su dali kralju Ostoji brod da vozi žito u Omiš. Međutim, krajem februara i početkom marta navedene godine došlo je do zategnutih odnosa između kralja Ostoje i Dubrovčana. U proljeće 1403. godine Ostoja je odbio poziv Dubrovčana da posjeti njihov grad. Nakon toga je poslao dvojicu poslanika Stjepana Logofeta i Stanihna Sergovića u Dubrovnik da traže od Republike da prizna bosansku vrhovnu vlast, da na svojim bedemima razvije bosansku zastavu i da protjera njegove protivnike Pavla Radišića i Pavla Maštrovića iz Dubrovnika. Preko ovih vlastelina Ostoja je optužio Republiku da radi zajedno sa kraljem Ugarske protiv interesa Bosne. Također je tražio od Republike da vrati Slansko primorje.³ U slučaju da Republika ne ispuni ove zahtjeve kralj je dao rok od 15 dana da se svi dubrovački trgovci povuku iz Bosne, s prijetnjom da će pokrenuti rat.⁴

Nakon optužbi i prijetnji od strane kralja Ostoje Dubrovčani su se počeli pripremati za ratne sukobe. Počeli su sa gradnjom novih i popravkom starih tvrđava, obezbijedili su dovoljno hrane te izabrali novo vojno rukovodstvo. Naročito jake pripreme su poduzete u Stonu.⁵ Za generalne kapetane dubrovačke vojske bili su izabrani u Velikom vijeću 27. marta 1403. Marin Bunić i Stefan Lukarević, sa ovlaštenjem koje će trajati dva mjeseca.⁶ Za kapetana Stona bio je

³ Sima Ćirković, *Istorija srednjovekovne bosanske države*, Beograd 1964, 198.

⁴ Josip Lučić, Stjecanje dioba i borba za očuvanje Dubrovačkog primorja 1399-1405, *Arhivski vjesnik*, 11-12, Zagreb 1968, 134.

⁵ Prva pojačanja Stonu zabilježena su 2. marta 1403. godine, kada je u Vijeću umoljenih odlučeno da se pošalje četrdeset samostrijelaca, a u aprilu da se pošalje deset dubrovačkih plemića. Mihailo Menčetić bi je izabran za kapetana, a njegovi savjetnici bili su Bazilije Baziljević i Marin Gučetić. (G. Škrivanić, *Rat bosanskog kralja Ostoje*, 39).

⁶ Državni arhiv u Dubrovniku (DAD), *Reformationes XXXII*, fol. 208 (27. III 1403).

izabran Junije Đurđević. Prilikom odlaska Junija Đurđevića u Ston u njegovoj pratnji su poslani i vojnici da čuvaju stonske kule. U Senatu 13. juna 1403. godine donijeta je odluka da se gradi još nekoliko kula i zidina, te da se ispred iskopaju rovovi. Međutim, zbog iznenadnog izbijanja rata kule nisu izgrađene niti su iskopani rovovi. Zbog toga se samo pristupilo obnavljanju postojećih objekata i izradi rovova.

U Vijeću umoljenih donijeta je odluka 7. maja 1403. da se piše knezu, kapetanu i savjetnicima Stona da odu u tvrđavu i da popišu sve kuće gdje bi se vojska mogla smjestiti.⁷ Donesena je i odluka da se počne sa izgradnjom prednjeg zida Velikog kaštela. U Malom vijeću bili su izabrani 12. juna 1403. Marin Bunić, Jakov Gundulić i Marin Restić sa zadatkom da odrede mjesto gdje će se podići prednji zid kao i da izrade pravilnik o boljoj odbrani Stona te da taj pravilnik pošalju u Dubrovnik.⁸ U Vijeću umoljenih je 20. juna 1403. zabilježeno da su 13. juna potpisana naređenja o čuvanju stonskih utvrđenja i municije. Bilo je riješeno da se uzme sa platom pedeset samostrijelaca, s tim da se 24 postave u novu tvrđavu Veliki kaštel, a 20 u staru tvrđavu. Šest preostalih bili bi u tvrđavi Pozvizd, s tim da jedan bude starješina cijele posade. U selu Ston trebalo je popisati 40 sposobnih ljudi, a da se ostali obavijeste da se u slučaju potrebe sklone u tvrđavu Veliki kaštel. U dvije tvrđave, Velikom kaštelu i Korunu, trebalo je postaviti po jednog kovača, jednog drvodjelca i jednog kamenara, pri čemu bi se utvrđenja snabdijela dovoljnim brojem oružja. Naređeno je također da se u tvrđave postavi po pet topova i po četiri samostrijela, a u tvrđavu Pozvizd dva topa i dva samostrijel. Sve tvrđave, navedeno je, trebaju da budu snabdjevene drvenim ugljem, žitom i vodom. Ova upustva je izdao knez sa Malim vijećem i Vijećem umoljenih.⁹

⁷ Isto, XXXII, fol. 38, (7. V 1403).

⁸ G. Škrivanić, Rat bosanskog kralja Ostoje, 40.

⁹ Ref. XXXII, fol. 151-151v. (20. VI 1403).

Po upadu bosanske vojske, u junu 1403. godine, na dubrovački teritorij upućen je novi kapetan Stona Marin Kaboga koji je imao veća ovlaštenja od prethodnog kapetana. Njegovi savjetnici su bili Žive Pucić i Marin Gundulić. Prije samog upada bosanske vojske u Kurilo odlučeno je da se pošalje u Ston jedan brod sa zadatkom da se obavijeste knez, kapetan i savjetnici da se drži straža kao i da se pozovu na stražu ljudi iz Janjine. Također je odlučeno da se za čuvanje stonskog mora pošalju četiri lađe od po šest veslača, dva samostrijelca i top malog dometa. U Malom vijeću bilo je odlučeno 18. juna da izabrani činovnici, koji se staraju za municiju koja se nalazila u tvrđavi, mogu kupiti od Mihaila i Marina Restića žita i boba po cijeni od dva perpera i da se preporuča da isplata bude u carinarnici.¹⁰

Pored ovih naređenja, koja su bila donijeta u cilju odbrane dubrovačkog teritorija, donesena je i odluka o spasavanju trgovaca koji su se nalazili u Bosni po raznim trgovima i rudnicima. Tako je Vijeće umoljenih donijelo odluku 12. juna 1403. da se piše Pavlu Gonduli, upućenom bosanskom kralju dva dana ranije, da se, ukoliko kralj Ostoja ne produži rok od 15 dana za povlačenje trgovaca, postara za spasavanje trgovaca u Bosni i Srebrenici.¹¹ Sedamnaestog juna je bilo odlučeno da se trgovcima u Neretvi da nalog da se nastane u Stonu.¹² Također je donesena odluka da dubrovački trgovci moraju svoje lađe iz Neretve prebaciti u Ston, te da svi brodovi istovare so u Neretvu i povuku se u Dubrovnik. Tako

¹⁰ Isto, XXXII, fol. 42. (18. VI 1403).

¹¹ „, possit precipere mercatoribus existentibus in Bosna et in Srebreniza quod prouideat de suo saluamento.“ Isto, XXXII, fol. 148v. (10. VI 1403).

¹² „,de mittendo precipiendo mercatoribus nostris habitantibusin Narento quod veniant ad habitandum in Stagno.“ Isto, XXXII, fol. 150 (17. VI 1403).

su Dubrovčani poručili svim svojim podanicima da napuste Bosnu i sklone se u one krajeve gdje im je bezbjednije.¹³

Upadom bosanske vojske na teritoriju Republike postavilo se pitanje snabdijevanja grada hranom, obzirom da su se posijane površine nalazile na ugroženom području. Odlučeno je u Vijeću umoljenih, u junu 1403. godine, da se od Radiča ne traži dio žita koje su Dubrovčani posijali u „Novoj Zemlji“, a donesena je i odluka da niko od stanovnika Republike ne smije to tražiti pod prijetnjom da će izgubiti dodijeljeni posjed.¹⁴ O trgovcima u Visokom raspravljalo se 13. jula. Odlučeno je da se oni moraju povući u roku od 15 dana na bezbjednija područja.¹⁵ Raspisan je i zajam od 10.000 perpera za ratne potrebe, s tim da se naplati jedna četvrtina.¹⁶ Nakon što je bosanska vojska upala u „Novu Zemlju“ bio je protjeran dubrovački knez iz Kurila. Drugih operacija nije bilo. To je dalo povoda Dubrovčanima da, ipak, pokušaju sačuvati mir. Republika je 26. juna uputila Stefana Lukarevića kako bi izvijestio vojvodu Hrvoja o upadu vojvode Radiča i opasnosti koja prijete Republici. Tom prilikom Lukarević će saopštiti vojvodi kako “ono što vi hoćete htjeće cijela Bosna”.¹⁷ Pritom su Dubrovčani zamolili Hrvoja da posreduje u njihovom izmirenju sa Ladislavom Napuljskim.¹⁸

¹³ Donesena je odluka da mogu doći u Dubrovnik ili u Ston. Isto, XXXII, fol. 153v. (18. VI 1403).

¹⁴ Isto, XXXII, fol. 155. (30. VI 1403).

¹⁵ Isto, XXXII, fol. 157v. (13. VII 1403).

¹⁶ Krajem oktobra 1403. godine Veliko vijeće je odlučilo da se ovlasti knez sa Malim vijećem i Vijećem umoljenih da raspišu zajam u iznosu 100.000 perpera s interesom 5 % pod uslovom da se ne smije odjednom uzeti preko 10.000 perpera bez dozvole Velikog vijeća. Isto, XXXII, fol. 218v. (29. X 1403).

¹⁷ „quelle che vui vori, vora tuta Bosna“. (Nikola Jorga, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XV siècle*, II, Paris 1899, 95).

¹⁸ Esad Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009, 116.

I vojvodi Sandalju u Sutorini bilo je upućeno poslanstvo 25. juna 1403. godine. Poslanstvo se zahvalilo vojvodi za prijateljsko držanje i izvijestilo ga kako im je kralj Ostoja uputio 15. juna svoje poslanstvo sa pismom. Kraljevo poslanstvo je izvijestilo Dubrovčane da će kralj napasti Dubrovnik kao saveznika kralja Sigismunda. Poslanik je rekao Sandalju da u prošlosti to nikome nije padalo na pamet te da je Dubrovnik slobodan grad koji nema nikakve veze sa ugarskim svađama, osim što Ugarskoj plaća jedan mali danak, dok Bosni plaća daleko veći. I vojvodi Radiču bilo je upućeno poslanstvo 4. jula s pozivom da dođe u Dubrovnik.¹⁹

Tok ratnih sukoba između Bosne i Dubrovnika

Diplomatska djelatnost Dubrovčana imala je za cilj da izbjegne rat sa kraljem Ostojom. Da je Republika izbjegavala rat, jer nije bila spremna za takav izazov, vidi se po tome što je upućivala veći broj poslanstava kralju i bosanskim velikašima. Položaj Republike s kraljem Ostojom odredio je držanje vodećih bosanskih velikaša. Da bi izbjegla rat, Republika je poslala 10. juna Pavla de Gondula kralju Ostoji u Bosnu. On je svratio i kod Radiča i podsjetio ga na staro prijateljstvo između grada i njega. Čak je izrazio čuđenje da se pokreće pitanje granice u Primorju, kada je to odavno riješeno poveljama. Kralju Ostoji Gondula je prenio zahtjeve u kojima je kralj pitan zašto ne poštuje politički položaj Republike, kada su do tog vremena svi bosanski vladari to priznavali, potom zašto se daje tako kratak rok trgovcima protivno starim običajima – 15 dana umjesto šest mjeseci? Zato ga, stajalo je u zahtjevu, mole da slijedi primjer svojih predaka u poštivanju datih zakletvi.²⁰

¹⁹ N. Jorga, *Notes*, II, 96.

²⁰ G. Škrivanić, *Rat bosanskog kralja Ostoje*, 38. Da su Dubrovčani izbjegavali rat vidi se i po jednom upustvu u kojem stoji: “Šta će biti sa nama ako danas pod dejstvom sile prekinemo sa Ugarskom, pa to isto sutra učinimo sa Bosnom? Šta

Najbliži dubrovački susjedi vojvoda Sandalj Hranić i knez Pavle Radenović djelovali su složno, jer su im posjedi bili u istoj poziciji. Bili su neutralni i suzdržani, u početku se nisu uplitali u ratne sukobe. Dubrovčani na njih nisu mogli računati. Odlučili su da se obrate vojvodi Hrvoju. On je imao veliki uticaj na kralja Ostoju, usljed čega su mu obratili najveću diplomatsku pažnju. Ponudili su vojvodi Hrvoju 500 dukata godišnjeg tributa u zamjenu da on privoli bosanskog kralja na mir.²¹

Kada su Dubrovčani ušli u ratne sukobe izdana je naredba poklisarima da se kratko zadržavaju kod onog kome su upućeni. Duži boravak kod osoba koje nisu bile naklonjene Dubrovniku bio je uzaludan. Tako se znalo dogoditi da jedno poslanstvo bude upućeno u više misija. Poklisari koji su bili poslani u misiju morali su biti dobro motivirani za provođenje dobijenih zadataka jer je o njima ovisila pozicija Republike. U to vrijeme dubrovačka diplomatija počela je da traži saveznike kako bi se mogla odbraniti. Nastojali su da kralj bude okružen velikašima koji su protiv njega. Da bi Republika postigla cilj, omogućila je nekim velikašima izvoz robe i soli. Kako bi se manje osjetio uticaj rata, Senat je neka ovlaštenja sa kneza i Malog vijeća prenio na kapetane vojske.

Republika je poslala 13. juna Stefana Lukarevića vojvodi Hrvoju²² koji je imao veliki uticaj na kralja Ostoju i, smatralo se,

nam ostaje? Neizvjesnost i nevjerstvo i nećemo imati nikakvog moralnog oslonca kojim ćemo se moći braniti, kao što sada imamo. Od nas je više puta kralj Ugarske tražio da njemu dajemo danak, koji dajemo Bosni, ali mi smo to odbijali ostavši vjerni svojim obavezama, zar nije kralj Sigismund od nas tražio porodicu Radivojević pa smo ga iz istih razloga odbili? Zašto kralj gazi date obaveze pa je naredio da dubrovački trgovci napuste Bosnu.“ DAD, *Lettere e Commissioni di Levante* IV, fol. 21. (10. VI 1403).

²¹ Postoje i druga mišljenja da su Dubrovčani nudili kralju Ostoji 500 dukata, a ne vojvodi Hrvoju. (G. Škrivanić, *Rat bosanskog kralja Ostoje*, 36).

²² Ferdo Šišić, *Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350.-1416.)*, Zagreb 1902, 169.

jedini je mogao da zaustavi rat.²³ Dvanaestog juna uputila je vojvodi Radiču Paskoa de Restija, kojem je dala posebno uputstvo da otvoreno kaže vojvodi da je primorje dao Dubrovčanima bosanski kralj te da je posebnu povelju potvrdio sam Radič.²⁴ Treba mu spomenuti, dalje je stajalo, da je Republika prema njemu i njegovoj porodici uvijek bila blagonaklona. Neka se sjeti dobročinstva koje je Republika učinila njegovom ocu, bratu i njegovoj ženi kada je on bio u zatvoru. Zato su ga podsjetili da ne bude nezahvalan, da ne napada Republiku prije nego što stigne odgovor od kralja.²⁵

Dubrovčani su na sve načine pokušavali da odvrte kralja Ostoju od rata. Međutim, početkom juna 1403. godine bilo je jasno da će doći do oružanog napada na Dubrovnik, jer Republika nije ispunila zahtjeve kralja Ostoje.²⁶ Bosanski kralj je pismeno obavijestio da će napasti Republiku kao ugarskog vazala. Tako je po kraljevoj naredbi 18. juna 1403. godine vojvoda Radič s vojskom prešao na dubrovačku teritoriju.²⁷ Radič je bio jedan od najžešćih pristalica Ostojinih planova za vraćanje Slanskog primorja. Ujedno, bio je jedan od prvih koji je napao dubrovačku teritoriju juna 1403. godine. Na ovakav korak odlučio se i kralj Ostoja. Naime, sa oko 8000 ljudi²⁸ 15. jula 1403. godine bosanski kralj je napao Republiku. Uz kralja je bio vojvoda Radič sa zapadne strane, a sa istoka, iz

²³ E. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 116.

²⁴ Jovanka Mijušković, Humska vlasteoska porodica Sankovići, *Istorijski časopis*, knj. XI, Srpska akademija nauka i umetnosti (SANU), Beograd 1961, 45.

²⁵ N. Jorga, *Notes*, II, 94.

²⁶ J. Mijušković, Sankovići, 46.

²⁷ G. Škrivanić, *Rat bosanskog kralja Ostoje*, 38.

²⁸ U jednom upustvu, datom Marinu Bodači 1. augusta 1403. godine, stoji „da je kralj Ostoja pokrenuo protiv Republike najveću svoju vojsku, koja je u okolini palila kuće, palate, sjekla voćke i vinograde plačkajući i paleći cijelu teritoriju, tako da su i neke crkve bile oštećene.“ (Jozsef Gelcich, Lajos Tallóczy, *Diplomatarium relationum reipublicae Ragusanae cum regno Hungariae*, Budapest 1887, 118-119).

pravca Trebinja i Konavla, bili su knez Pavle Radenović i vojvoda Sandalj Hranić sa svojim vazalima. Trebinjska grupa nastupala je pravcem Trebinje-Dubrovnik. Bosanska vojska je prodrla do Brgata,²⁹ pa je dubrovačka strana tražila pregovore. Ti pregovori nisu doveli do željenih rezultata. Neprijateljstva su bila nastavljena, tako da je bosanska vojska stigla skoro do gradskih zidina.³⁰ Dubrovčani su tada poslali poslanika vojvodi Hrvoju kojeg su obavijestili da je kraljeva vojska prešla granice Republike 15. jula 1403.³¹ Dubrovčani su potom protjerali 17. jula bosanskog diplomatu Braila i njegovog brata iz Dubrovnika. U Vijeću umoljenih odlučeno je dotičnog dana da se o napadu kralja Ostoje obavijesti i Republika Svetog Marka.³²

Dubrovčani su pokušali da stupe u pregovore s Radičem, da mu prenesu molbu da ne uništava Republiku, te da se sjeti šta je ona uradila za njega. No, Sandalj Hranić i Pavle Radenović su uputili poslanstvo Republici sa istim zahtjevima koje je imao i kralj Ostoja, tako da pregovori o miru nisu uspjeli. Nakon toga nastavljeno je pljačkanje dubrovačke teritorije, na što je Republika uzvratila sa oko 4.000 vojnika pod komandom Marina Gučetića i Jakova Gundulića, koji su uspjeli zaustaviti dalje napredovanje bosanske vojske te potisnuti vojsku kralja Ostoje sa svoje teritorije. O silini sukoba svjedoče i podaci da je sa bosanske strane poginuo knez Vukoslav Nikolić, a s dubrovačke knez Slanog.³³ U toku ovih sukoba bilo je i

²⁹ G. Škrivanić, *Rat bosanskog kralja Ostoje*, 48.

³⁰ J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 494; E. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 119. U jednom upustvu poslanicima 19. decembra 1403. godine, koji su se nalazili u Ugarskoj, navodi se da je pričinjena šteta od kraljeve vojske u iznosu oko 100.000 fiorina. (J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 153).

³¹ N. Jorga, *Notes*, II, 97.

³² *Ref. XXXII*, fol. 158-159. (17. VII 1403).

³³ J. Lučić, *Stjecanje*, 136.

zarobljavanja.³⁴ U Vijeću umoljenih odlučeno je da se prikupi druga četvrtina zajma, a date su i ovlasti kapetanima da unajme Simeona de Bononija. Također su date i ovlasti kapetanima da prime, prema potrebi, u službu Antona Sklava.³⁵ Dubrovčani su tražili pomoć iz Albanije, od Đuraševića, Crnojevića i Riženića. Tražili su pomoć i od osmanske vojske.³⁶ Đurađ i Lješ Đurašević pristali su da augusta 1403. godine pođu s dubrovačkim brodovima da napadnu na Sandaljevu zemlju kao zajedničkog neprijatelja.³⁷ Na Kotor je vršen pritisak brodovima da promijeni svoj stav prema Bosni.

U Vijeću umoljenih donešena je odluka da se vlastela i građani angažuju oko noćnog čuvanja grada. Tako organizirana dubrovačka odbrana postizala je s vremenom uspjehe. Namjere Bosanaca nisu se ispunile tako da je ratni pritisak slabio. Ono što je Ladislav mogao da postigne u Dalmaciji kralj Ostoja nije mogao ostvariti s Dubrovčanima. Pojedini velikaši počeli su da napuštaju kralja Ostoju. Tako su Sandalj Hranić i Pavle Radenović u septembru 1403. godine bili voljni pregovarati s Dubrovčanima.³⁸

³⁴ Republika je uputila pismo, 15. marta 1404. godine, vojvodi Sandalju da se izvrši razmjena zarobljenika. (Medo Pucić, *Spomenici srpski*, knj. I, Beograd 1858, 53). U maju 1404. godine neke zarobljene u ratu su prodavali kao roblje. (Mihailo Dinić, *Iz Dubrovačkog arhiva, III*, Beograd 1967, 83).

³⁵ *Ref.* XXXII, fol. 159-159v. (17. VII 1403).

³⁶ U Vijeću umoljenih odlučeno je, u julu, da Pripko Butković, koji je određen da učestvuje sa svojom vojskom u čuvanju Stona, ide do Valone da razgovara s Mrkšom i da tamo pregovara o osmanskoj pomoći. Pri tome će Osmanlije dobiti i neke povlastice prilikom trgovanja. *Isto*, XXXII, fol. 160v. (27. VII 1403).

³⁷ Lj. Stojanović, *Povelje i pisma*, 485.

³⁸ Da bi što više oslabili bosanske napade, a ujedno i odvratili velikaše od daljnjeg ratovanja, Dubrovčani su odlučili da ponovo otvore trgovački promet sa zaledem. Bila je data dozvola Vlasima iz Bosne da dođu po so i druge stvari. To su bili Vlasi kralja Ostoje, kneza Pavla i vojvode Sandalja. (E. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 120). Da bi vezali veći broj ljudi za Republiku, Dubrovčani su davali veći broj dozvola bosanskim podanicima da mogu slobodno dolaziti u Dubrovnik. Tako je data dozvola Vladoju Dražojeviću da može doći s ljudima i 84 konja natovarena olovom i kupiti so u gradu, Previneću Vlahu da može doći sa 100 konja

Mirovna inicijativa pokrenuta je od strane kralja Ostoje, ali kako je on tražio više nego što su mu Dubrovčani mogli dati, od te inicijative se odustalo.³⁹ Mirovna inicijativa bila je pokrenuta preko Vlatka Tumurlića, prvog po imenu poznatog krstjanina diplomate. U procesu primirja od septembra 1403. godine aktivno učešće uzimaju Pavle Radenović i Sandalj Hranić.⁴⁰ Krstjanin Vlatko trebao je dati čitavom mirovnom vijeću snažan dokaz sigurnosti da bosanska strana misli ozbiljno o pomirenju s Dubrovčanima.⁴¹ Očekivanje nije urodilo plodom. Dubrovčani su zbog toga dali zabranu prometa soli od Splita do Bistrine pod prijetnjom kazne od 100 dukata i gubitka soli. Uvedene su bile i druge zabrane bez posebnih odobrenja.⁴² Da bi doveo do primirja kralj Ostoja se obratio Dubrovčanima, a knez Pavle ponudio svoje ustupke. Obraćanje Ostoje Republika je odbila, jer nije htjela primirje, već mir ili rat.⁴³ Dubrovčani su obavijestili i

natovarenih olovom Martola Crijevića i kupiti so, Brailu Tezaloviću da može doći sa svojim ljudima i svojim olovom i kupiti so. (G. Škrivanić, *Rat bosanskog kralja Ostoje*, 51).

³⁹ M. Pucić, *Spomenici srpski*, I, Primetba IV; M. Dinić, *Iz Dubrovačkog arhiva*, III, 182.

⁴⁰ *Ref. XXXII*, fol. 169. (17. IX 1403).

⁴¹ Tadašnje prisustvo Braila Tezalovića, čovjeka kneza Pavla Radenovića, u Dubrovniku nije povezano sa mirovnim misijama, on je dolazio u Dubrovniku kao trgovac olovom, i o njemu se raspravljalo u Vijeću umoljenih, dva puta, u smislu njegovih zahtjeva da može doći u Dubrovnik. (Pavo Živković, *Ekonomsko socijalne promjene u bosanskom društvu u XIV i XV stoljeću*, Tuzla 1986, 46).

⁴² „ad aliquod locum incipiendo a Spaletu usque ad Bistranamsub pena perendi sal et solvendi ducatoauri centum pro quolibet centanario salis et rationem...” *Ref. XXXII*, fol. 169. (19. IX 1403).

⁴³ Iako je Ostoja bio privržen Ladislavu Napuljskom počeo se dodvoravati kralju Sigismundu. Krajem oktobra 1403. godine, zbog poraza od strane Sigismunda, Ladislav je napustio Dalmaciju i otišao u Napulj. Za svog namjesnika on ostavlja herceg Hrvoju u Bosni i Hrvatskoj. Prvi koji su čestitali kralju Sigismundu su Dubrovčani, i to na uspjehu koji je ostvario protiv Ladislava. Oni su pisali da oni najviše trpe zbog vjernosti ugarskoj kruni. (J. Lučić, *Stjecanje*, 137). Još i prije 4. septembra 1403. godine Dubrovčani su pisali da Republika nije vezana toliko za ličnost, koliko za svetu krunu Ugarsku, te da će ona vazda priznavati svojim vrhovnim gospodarom onoga u čijoj je vlasti ista kruna. Ipak je u to vrijeme

Republiku Svetog Marka moleći Republiku da ne pomaže njihove dušmane, javljajući povoljnu vijest da poslovi dobro idu protiv Bosanaca.⁴⁴ Ostoja se potom pokušao približiti Sigismundu preko mačvanskog bana Ivana Morovića. Republika je bila upoznata sa ovakvim razvojem događaja. Dubrovčani su uputili poslanike Hrvoju da upoznaju vojvodu o novonastalim prilikama, ne bi li izazvali intervenciju vojvode. Poslanici koji su bili upućeni kralju Sigismundu dobili su upute u kojim je stajalo: “Oni će kod Hrvoja naglašavati dubrovačko priznanje za njegovu pažnju prema njima i za nastojanje da odvrate Ostoju od nepravедnog napada.”⁴⁵

Dubrovčani su nastojali da po svaku cijenu zavade kralja Ostoju i Sigismunda. Poslanici su imali zadatak da što više ocrne Ostoju kao čovjeka, *de minima condition*, koji je napao Republiku samo zato što je ona ostala vjerna ugarskoj kruni,⁴⁶ a ne zbog Radišića.⁴⁷ Trebalo je pokušati na svaki način smaknuti kralja Ostoju s vlasti, a na njegovo mjesto postaviti vojvodu Hrvoja. Dubrovčani su predlagali, ako ne bi vojvoda Hrvoje htio da preuzme vlast, da na bosanski prijesto dođe Pavle Radišić, koji je i član dinastije Kotromanića.⁴⁸

Dubrovačka diplomatija nije uspjela da spriječi izmirenje kralja Ostoje sa Sigismundom. Tako je kralj Bosne uspio da ubijedi ugarskog kralja da je napao Republiku zbog toga što je ona pomagala njegove odmetnike. To nije obeshrabilo Dubrovčane da

Republika nudila svoje usluge Ladislavu, i to ne samo dok je u Dalmaciji, već i na bilo kojem drugom mjestu gdje se bude nalazio. (J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 124-127).

⁴⁴ Šime Ljubić, *Listine o odnošajih između južnog Slavenstva i Mletačke Republike*, knj. V, Zagreb 1875, 26-27.

⁴⁵ V. Ćorović, *Historija Bosne*, Beograd 1940, 380.

⁴⁶ J. Lučić, *Stjecanje*, 137.

⁴⁷ J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 150-155.

⁴⁸ V. Ćorović, *Historija Bosne*, 381.

pokažu dokazati kralju Sigismundu da su napadnuti zbog vjernosti ugarskoj kruni. Od kralja Bosne tražili su da im vrati primorje i nadoknadi ratnu štetu.⁴⁹

Dubrovčani su potom pokušali da zavade kralja Ostoju i herceg Hrvoja.⁵⁰ Poslije sporazuma sa Sigismundom kralj Ostoja je 16. decembra 1403. godine uputio pismo Dubrovčanima. Na to pismo Republika nije odgovorila, već je pooštrila mjere na granicama. U to vrijeme u Bosanskom kraljevstvu došlo je i do progona nekih vlastelinskih porodica. Tako je knez Grgur Radivojević tražio, što mu je odobreno 20. decembra 1403. godine, da ga primi Republika zajedno sa porodicom.⁵¹ Javio se Dubrovčanima i sam Hrvoje i tom prilikom im je saopštio da je počeo pregovore sa kraljem Ostojom.⁵²

Kralj Ostoja uputio je pismo Republici, početkom 1404. godine, u kojem je stajalo da će on primiti vojvodu Pavla Radišića i da će mu vratiti sve što je bilo njegovo izuzev grada Visučeg i njegovog primorja, ali da će za to dobiti zamjenu.⁵³ Republika je uspjela da sklopi savez sa vojvodom Hrvojem protiv kralja Ostoje 15. januara 1404. godine.⁵⁴ Sa svoje strane, Hrvoje se obavezao da će uputiti vojsku u Hum i tamo proglasiti Pavla Radišića za kralja.

⁴⁹ J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 150-155.

⁵⁰ Do jednog sukoba između kralja Ostoje i vojvode Hrvoja došlo je prilikom održavanja „Stanka“ u Visokom. Kralj je javno napao Hrvoja pred čitavim zborom bosanskim. Tom prilikom optužio je vojvodu da je glavni krivac za rat s Dubrovčanima. (J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 133; Mihailo Dinić, *Državni sabor srednjovekovne Bosne*, Srpska akademija nauka, Posebna izdanja, knj. 231, Odjeljenje društvenih nauka, Beograd, 1955, 51).

⁵¹ *Ref.* XXXII, fol. 185. (20 XII 1403).

⁵² Lj. Stojanović, *Povelje i pisma*, 455.

⁵³ V. Ćorović, *Historija Bosne*, 383.

⁵⁴ Ljudevit Thallóczy, *Povijest Jajca (banovine, grada i varoši)*, Zagreb 1916, 22.

Dubrovčani su bili dužni da porade na izmirenju Hrvoja sa Sigismundom.⁵⁵

Vojvoda Hrvoje je nastojao da izmiri Dubrovnik sa knezom Pavlom i vojvodom Sandaljem. U međuvremenu je došlo do izmirenja vojvode Hrvoja i kralja Ostoje (14. marta 1404). Dubrovčani su pisali Hrvoju: „(...) on vas je primio za slugu, a vi njega za gospodina.“⁵⁶ Istog dana Dubrovčani su uputili poslanike kralju Ostoji, tražeći od njega da im po odluci kralja Sigismunda vrati zemlje koje im je uzeo u proteklom ratu.⁵⁷ Pismo slične sadržine je upućeno i 30. marta 1404. godine po poslasticima Marinu Kabogi i Nikoli Puciću. Kasnije je i kralj Sigismund uputio svoje poslanike Ostoji da dogovore mir sa Republikom. Sastanak sa kraljem očekivao se u Bišću.

Dubrovački poslanici našli su kralja u Bišću, ali on nije htio da pregovara pod izgovorom da mora ići dalje. Nešto kasnije poslanici su našli kralja u Podvisokom, ali ni tu ništa nije dogovoreno.⁵⁸ Dubrovački knez s Vijećem je potom poslao pismo poslasticima u Bosni. U pismu je knez s Vijećem obavijestio poslanike, Marina Kabogu i Nikolu Pucića, da su dobili pismo napisano u Podvisokom te da su upoznati o pitanjima o kojim su raspravljali na Saboru kralj i bosanski velikaši.⁵⁹

⁵⁵ Lj. Stojanović, *Povelje i pisma*, 455-457.

⁵⁶ M. Pucić, *Spomenici srpski*, I, 52.

⁵⁷ Lj. Stojanović, *Povelje i pisma*, 435. Ostoja je u martu predložio pregovore i mir. Dubrovčani pristaju i traže: da Ostoja plati ratnu štetu, da prizna krivicu za rat, da Republici ne smije prigovarati za azil, da vrati oteta dobra i zarobljenike, proglasi amnestiju, potvrdi stare privilegije, te da zajamči posjed Primorja. (N. Jorga, *Notes*, II, 99). Republika je tražila da se njenim trgovcima odobre stara uobičajena prava u Podvisokom i Srebrenici i drugdje. (M. Pucić, *Spomenici srpski*, I, Primetba VI).

⁵⁸ N. Jorga, *Notes*, II, 99-100.

⁵⁹ J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 159.

Pad kralja Ostoje i dolazak na vlast kralja Tvrtka II Tvrtkovića

Sukob kralja Ostoje i vojvode Hrvoja⁶⁰ vodio je promjeni političke orijentacije Bosanskog kraljevstva. Ostoja je morao potražiti političku podršku od Ugarske, dok je Hrvoje bio uz napuljski dvor. Osim toga, za Ostojino svrgavanje s vlasti Hrvoje je napravio savez s Dubrovčanima. Krajem 1403. godine dolazi do izmirenja bosanskog i ugarskog kralja, što je još više Hrvoja udaljilo od Ostoje. O tome kakvo je bilo stanje u Bosni najbolje ilustruje jedno pismo upućeno od strane Dubrovčana ugarskom dvoru, a u kojem se, između ostalog, navodi “da su Bosanci u velikoj mjeri popustljivi pokoreni i stiže ih sve neuspjeh za neuspjehom”.⁶¹ Hrvoje i Ostoja su svoje međusobne odnose morali staviti pred vlastelu, kako krupnu tako i sitnu. Opšte grupisanje bosanske strane nastalo je u martu 1404. godine, kada se mirovne inicijative prepuštaju herceg Hrvoju. U to vrijeme je došlo i do stvaranja opšteg bosanskog konsenzusa.

U toku marta došlo je do izmirenja vojvode Hrvoja i kralja Ostoje, a bila je pokrenuta i inicijativa da se i Republika izmiri sa kraljem.⁶² Početkom januara 1404. godine kralj Ostoja je bio spreman, zbog vojvode Hrvoja, prihvatiti pronapuljsku politiku. Dubrovčani tada istupaju pred bosanskim kraljem sa mirovnim ponudama, za koje je Ostoja znao preko kralja Sigismunda. Naime, nije se radilo o nekoj novoj ponudi, bila je to stara ponuda koja je

⁶⁰ Sukob kralja Ostoje i Hrvoja riješen je kasnije kompromisom, što se vidi iz jednog pisma koje upućuju Dubrovčani Hrvoju u kome stoji „da oni razumju šta on piše i da s kraljem počinje razgovor oko izmirenja.“ (Lj. Stojanović, *Povelje i pisma*, 455).

⁶¹ J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 149.

⁶² Dubrovčani šalju odgovor vojvodi Hrvoju i raduju se što se s njim izmirio kralj Ostoja i zahvaljuju mu što obećava da će raditi da se kralj i s njima izmiri, čemu su i oni radi. (Lj. Stojanović, *Povelje i pisma*, 457).

bila upućena preko kralja Sigismunda. Mirovni ugovor je tražio povrat Slanskog primorja i rješavanje pitanja ratnih razaranja. Pismo koje je upućeno Sigismundu je kralja Ostoju dovelo u vazalni položaj.⁶³ Kralj se, zbog toga, u potpunosti odvojio od Ladislava i otišao na stranu Sigismunda.

Vojvoda Sandalj Hranić je preko Hrvoja tražio bolju poziciju kod Dubrovčana. Tražio je oslobađanje svog čovjeka Nenada iz zarobljeništva. Dubrovčani su odgovorili Sandalju da im se mogao lično obratiti, jer smatraju sve Hrvojeve prijatelje svojim prijateljima. Pored ispunjavanja njegovog zahtjeva oni su izrazili prijateljstvo i želje, ističući želju da budu u istom odnosu u kakvom su bili i prije rata.⁶⁴ Preko Hrvoja Dubrovčani su se izmirili i sa knezom Pavlom Radenovićem.⁶⁵ Pokazalo se da je bosanska strana bila na okupu i da je ona za mirovno rješenje sa Republikom. Hrvoje je bio vodeća ličnost u mirovnim pregovorima. No, oko pitanja pokroviteljstva Ugarske bosanska strana nije mogla da se usaglasi.⁶⁶

Dubrovački poslanici, koji su bili na bosanskom dvoru i koji su vodili pregovore o miru, javili su dubrovačkoj vladi 25. aprila 1404. godine iz Podvisokog da su kralj i Sabor raspravljali o miru i da su im saopštili zaključke.⁶⁷ Na tom zboru kralj Ostoja je izdao povelju Republici Svetog Marka o trgovačkim povlasticama. Na Saboru su bili prisutni Pavle Radenović, vojvoda Radič Sanković, vojvoda Vukmir Jurjević, vojvoda Pavle Klešić i knez Radoje Radosalić, a Saboru nisu prisustvovali dvojica najmoćnijih velikaša:

⁶³ F. Šišić, *Hrvoje*, 181.

⁶⁴ Dubrovčani traže da Sandalj oslobodi zarobljene Dubrovčane i njihovu imovinu. (Lj. Stojanović, *Povelje i pisma*, 258, 259).

⁶⁵ Dubrovčani pišu Hrvoju da su kneza Pavla Radenovića, kneza Vukca Hranića i vojvodu Sandalja uzeli za svoje prijatelje. (M. Pucić, *Spomenici srpski*, I, 53, 54).

⁶⁶ E. Kurtović, *Veliki vojvoda*, 125.

⁶⁷ J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 159; M. Dinić, *Iz Dubrovačkog arhiva*, III, 182.

vojvoda Hrvoje i vojvoda Sandalj.⁶⁸ Dakle, bila je prisutna vlastela koja je još podržavala kralja Ostoju.

Od utjecajnih velikaša jedino je bio Pavle Radenović, ali je on kasnije napustio kralja. Krajem aprila Ostoja je bio legitimni kralj Bosne i to je bio i posljednji Sabor kojeg je kralj Ostoja održao sa svojim pristalicama. Poslije završenog Stanka dubrovački poslanici su javili vladi u Dubrovniku da u pogledu mirovne ponude nije postignuto nikakvo rješenje (*la qual non fo del tutto concluxa et definitiva per quello*). Naime, Sabor tada nije bio za Sigismundovo pokroviteljstvo na kojem su insistirali Dubrovčani. No, obzirom da je kod njega ranije intervenisao Ostoja, morali su ići po odgovor Sigismundu – upućen i vladi u Dubrovniku i Ostoji. Vlada u Dubrovniku je svojim poslanicima saopštila sljedeće: da trebaju protestovati kod kralja Ostoje ako se on ne odluči povući iz osvojenih zemalja te ako kojim slučajem ne pristane da nadoknadi ratnu štetu. Protestovati su trebali kod kralja u prisustvu patarena, kraljice i plemića te više insistirati na svojim zahtjevima.⁶⁹

Dubrovčani su početkom maja pokušali Ostoju privoliti na izmirenje, a kada ni taj pokušaj nije uspio odlučili su da zajedno sa vojvodom Hrvojem i još nekim velikašima zbacе kralja Ostoju sa prijestolja. Tako su Jakov Gundulić i Marin Bunić s dubrovačkom vojskom došli do Rame, dok je njihova flota prodrla dolinom Neretve i popalila trg Drijeva.⁷⁰ Vojvoda Hrvoje je sa svojom vojskom došao pod grad Bobovac, gdje se čuvala kraljevska kruna. Kralj se nalazio u utvrđenom gradu sa ženom Kujavom i djecom. Ono što se dalje dešavalo urezano je na kamenoj ploči kod Lištice, gdje piše kakva je bila uloga Hrvoja u zbacivanju Ostoje. U to vrijeme, navedeno je, dođe i svadi se Ostoja kralj s hercegom

⁶⁸ M. Dinić, *Državni sabor*, 26.

⁶⁹ J. Gelcich, L. Tallóczy, *Diplomatarium*, 159-161.

⁷⁰ V. Ćorović, *Historija Bosne*, 386.

Hrvojem i s Bosnom i ode Ugrima.⁷¹ Ostoja je pobjegao u Ugarsku, a ženu i djecu je ostavio u tvrdom gradu Bobovcu.⁷² Dubrovčani su poslali poslanike na ugarski dvor da utiču na Sigismunda da protjera Ostoju. Prije toga poslanici su imali svratiti kod herceg Hrvoja da ih on u tome podučí. Oni su pisali herceg Hrvoju 27. maja: ”(...) poslasmó ove listonoše k našim poklisarom na Ugre da govore kralju Sigismundu o svim zlim djelima što nam je kralj Ostoja učinio, i o svemu što će nam korisno biti. Stoga ako hoće gospostvo ti što god pisati našim poslaniku uvježbati je da govore na suprotiv Ostoji, oni će govoriti.“⁷³

Dubrovčani su 29. maja 1404. godine poslali svoje poslanike, Paskoa de Restija i Marina Budanića, sa uputstvima u kojim je stajalo da prvo moraju svratiti kod herceg Hrvoja da mu čestitaju što je pobijedio Ostoju i da mu se zahvale za sve dobro što je učinio Republici. Dubrovčani ističu da je Ostoju sam Gospod kaznio, jer se nije bojao Boga niti je imao obraza pred svijetom. Poslije toga poslanici su trebali ići Pavlu Radenoviću, vojvodi Sandalju Hraniću i na zbor bosanskih velikaša. Kada tamo stigne hercegov poslanik Ratko Mišanović imaju reći da su Dubrovčani pustili zarobljenike, povukli brodove ispod Kotora i Neretve i dozvolili svaki saobraćaj s Bosnom. O šteti, naloženo im je, neka ne govore, jer onaj što je kriv kažnjen je od Gospodina. Republika ima namjeru da nadoknadi svu štetu Sandalju i drugim velikašima, ali da traži i svoje, stoga će reći velikašima da je u toku rata pričinjena šteta i Republici. Za slučaj da Bosanci izaberu novog kralja, oni će od njega tražiti privilegije koje im je dao kralj Tvrtko I i Stjepan Ostoja, potom da se ukinu nove carine koje je Ostoja postavio u Podvisokom, Deževici, Srebrenici,

⁷¹ Marko Vego, *Zbornik srednjovjekovnih natpisa Bosne i Hercegovine*, knj. I, Sarajevo 1962, 13.

⁷² Oko vojvode Hrvoja su se okupili velikaši koji su se posvađali s kraljem Ostojom i zbacili ga s vlasti. Učinjeno je to protiv Sigismundova vrhovništva. Ostojava sudbina bila je već u maju riješena. (J. Lučić, *Stjecanje*, 137).

⁷³ Lj. Stojanović, *Povelje i pisma*, 459.

Neretvi i drugim mjestima, zbog kojih su dubrovački trgovci morali napustiti trgovanje po Bosni. Nastojaće, ako kralj još nije izabran, da se dodvore herceg Hrvoju pa da mu tajno kažu: „ko je bolji od vas za kralja.“ O Sigismundu neka ne govore ništa izuzev ako budu izazvani, ali i onda vrlo oprezno. Svaki treći dan moraju otpremiti vijesti u Dubrovnik, a vratiti se ne smiju dok ne budu opozvani.⁷⁴

Najveći uticaj u to vrijeme imao je vojvoda Hrvoje. Uprkos prijedlogu Dubrovčana da herceg bude kralj, ostalo se na izboru novog kralja iz stare dinastije, koja je i do tog vremena davala kraljeve. Za izbor novog kralja najveću zaslugu imao je upravo herceg Hrvoje. On se nije složio sa ranijim prijedlogom Dubrovčana da novi kralj bude Pavle Radišić. Dubrovački poslanici nisu ni bili stigli na Stanak bosanskih velikaša, a već je bio izabran novi kralj Tvrtko II Tvrtković, zakoniti sin prvog bosanskog kralja Tvrtka I Kotromanića.⁷⁵ Nakon što je izabran, novi kralj herceg Hrvoje je obavijestio o promjenama na bosanskom prijestolju Republiku Svetog Marka, Dubrovčane i napuljski dvor.⁷⁶

Novoizabrani kralj Tvrtko II izdao je naredbe dvojici najmoćnijih velikaša. Boravio je u Donjim Krajevima, a posjetio je i herceg Hrvoja. Saznavši da je novi kralj u Donjim Krajevima, Dubrovčani su mu uputili svoje poslanike. Veliki uticaj na izbor novog kralja imao je i vojvoda Sandalj Hranić. Uz blagoslov novog kralja uspio je Sandalj da proširi svoje posjede na račun posjeda Sankovića. Tokom maja 1404. godine vojvoda Sandalj zarobio je

⁷⁴ M. Pucić, *Spomenici srpski*, I, Primetba IX.

⁷⁵ Nešto kasnije u septembru 1404. godine spomenut je novi kralj poimenično, te se da zaključiti da je to bio Tvrtko II kao novi bosanski kralj. *Lett. di Lev.* IV, fol. 75. (27. IX 1404).

⁷⁶ Hrvoje je obavijestio putem pisma Republiku Sv. Marka u kome stoji “da su bosanski velikaši složno protjerali, iz Kraljevstva, Ostoju, bosanskog kralja, i postavili u Bosni drugog kralja, na ime sina Tvrtka, bivšeg bosanskog kralja, koji je bio vaš građanin“. (Š. Ljubić, *Listine*, V, 45).

Radiča Sankovića.⁷⁷ Dubrovčani su krajem maja savjetovali Sandalju da za svoje dobro ne drži Radiča u području koje je pripadalo njemu, već da ga pošalje u njegovu kuću na Drini.⁷⁸ Najveću korist iz ovih previranja izvukao je vojvoda Sandalj. Naime, Dubrovčani su vojvodi Sandalju uputili pismo u kome je stajalo „da kralj Bosne hoće učiniti sve ono što je htio i Sandalj“.⁷⁹

Zaključak

U prvoj deceniji XV vijeka došlo je do velikih nesuglasica između bosanskog kralja i Dubrovčana. Nakon što je prodao Slansko primorje 1399. godine, da bi popravio svoj ugled a time i ojačao centralnu vlast, kralj Ostoja je pokušao da oružanim putem vrati izgubljeni dio teritorije. Da bi to ostvario, trebao je na svojoj strani da ima uglednu bosansku vlastelu. Iz nekih obraćanja Dubrovčana, krajem XIV i početkom XV vijeka, može se uočiti da je kralj Ostoja imao veliki autoritet među velikašima. Na početku rata obratili su se Dubrovčani vojvodi Hrvoju i ponudili mu 500 dukata godišnjeg tributa da privoli kralja Ostoju na mir. Druga dva moćna velikaša, vojvoda Sandalj Hranić i knez Pavle Radenović, stali su na početku rata na stranu kralja Ostoje. Razlog tome je bio što su njihove teritorije bile blizu dubrovačke. Međutim,iskusni dubrovački poklisari uspjeli su jakom diplomatijom odvratiti i vojvodu Sandalja i kneza Pavla od daljnjeg napada. Kralj, tako, nije imao podršku koja mu je trebala da bi ostvario svoj cilj. Da su velikaši bili presudni u ostvarivanju kraljevih ciljeva svjedoče i pisma Dubrovčana. Prema nekim odlukama Republike može se uočiti da je ona bila sigurna da će kralj Ostoja biti poražen.

⁷⁷ J. Mijušković, *Sankovići*, 48.

⁷⁸ *Lett. di Lev.* IV, fol. 66. (28. V 1404).

⁷⁹ Lj. Stojanović, *Povelje i pisma*, 261.

Kralj Ostoja nije uspio da tokom svoje vladavine uspostavi jaku centralnu vlast. Velika razjedinjenost koja je vladala među Bosancima koštala je Ostoju prijestolja. Nakon što se morao povući s prijestolja Ostoja se okrenuo kralju Sigismundu. Tako je izazivač rata postao ugarski vazal. Dubrovčani su u ovom ratu, ipak, uspjeli da ostvare neke svoje ciljeve. Pokazali su da jakom diplomatijom mogu utjecati na tok i ishode rata.

RELATIONS BETWEEN BOSNIA AND DUBROVNIK IN THE FIRST DECADE OF THE 15TH CENTURY

Summary

In the first decade of the fifteenth century there were large disagreements between the King of Bosnia and Dubrovnik. Having sold the Slansko coast in 1399 in order to repair his reputation and thus strengthen the central authority King Ostoja tried to regain by force the lost part of his territory. In order to do so, he should have had by his side respectable Bosnian nobility. According to some addresses of Dubrovnik in the late fourteenth and the early fifteenth century it could be concluded that King Ostoja had great authority among the nobles. At the beginning of the war Dubrovnik addressed Duke Hrvoje and offered him 500 ducats of annual tribute to induce King Ostoja to peace. Two other powerful lords, Duke Sandalj Hranić and Prince Pavle Radenović, stood at the beginning of the war at the side of King Ostoja. The reason for this was that their territories were near Dubrovnik. However, skilful Dubrovnik envoys succeeded by using effective diplomacy to discourage both Sandalj and Prince Pavle from further attacks. So the king did not have the support he needed to achieve his goal.

King Ostoja failed to establish a strong central government during his reign. The intensive divisions that ruled among the Bosnians resulted in Ostoja's losing the throne. After he had to withdraw from the throne, Ostoja turned to King Sigismund. So the challenger became a Hungarian vassal. Dubrovnik still managed to achieve some of their goals in this war. They showed that their strong diplomacy could affect the course of the war itself.

UDK 94

ISSN 2303-7539

**DRUŠTVO HISTORIČARA TUZLANSKOG KANTONA
ODSJEK ZA HISTORIJU FILOZOFSKOG FAKULTETA
UNIVERZITETA U TUZLI**

HISTORIJSKA MISAO HISTORICAL THOUGHT

3

HISTORIJSKA MISAO, GOD. III, BR. 3, 1-470, TUZLA, 2017.